

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-10

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 231228a, Sobona 2023/0085

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 10 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Räddningstjänsten Mälardalen

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänskommunal verksamhet och AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-04-25

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Räddningstjänsten Mälardalen

Räddningstjänsten Mälardalen (RTMD) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB.

Ansökan avser samtlig heltidsanställd personal i operativ utryckningstjänst, samt vikarierar för dessa. Ansökan omfattar därutöver vakthavande befäl, insatsledarreserver och dagtidspersonal i täckstyrka.

Ansökan omfattar sammanlagt 94 personer och avser 54 heltidsbrandmän, 12 styrkeledare, 12 ställföreträdande styrkeledare, 6 insatsledare, 7 dagtidsbrandmän i täckstyrka, 2 insatsledarreserver, 1 vakthavande befäl. Därutöver avser ansökan 12 sommarvikarier för brandmän samt 3–8 vikarier för dagtidsbrandmän i täckstyrka.

Räddningstjänsten Mälardalen är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten i sex kommuner (Arboga, Hallstahammar, Kungsör, Köping, Surahammar och Västerås kommuner).

Förbundet har cirka 280 anställda fördelade på tre heltidsstationer i Västerås - Vallby, Öster och Köping samt åtta deltidstationer i Virsbo, Surahammar, Hallstahammar, Kolbäck, Skultuna, Arboga, Kungsör och Kolsva. Därutöver finns det Första Insats Person (FIP) på två orter och på ön Valen i Hjälmaran finns ett räddningsvärn som bemannas av frivillig personal.

Förbundet ingår i en etablerad samverkan i ett större räddningsledningssystem, Räddningsregion östra Svealand (RRÖS) där åtta räddningstjänstorganisationer har gemensam organisation för larm och ledning av räddningsinsatser.

Den operativa personalen har kombinationstjänster där de utöver sitt operativa grunduppdrag även har andra uppdrag inom förbundet inom exempelvis övnings- och utbildningsverksamheten med mera. Insatsledarfunktionen bemannas av sex medarbetare på ett rullande sexveckorsschema. Ytterligare två personer arbetar dagtid och täcker upp för de ordinarie insatsledarna vid oplanerad frånvaro vid

sjukdom eller annan planerad verksamhet både dag och natt samt under sommarsemestern. Samtliga medarbetare i insatsledarfunktionen har kombinationstjänster där utryckningstjänst kombineras med andra uppgifter som övning och utbildning av andra medarbetare, myndighetsutövning och verksamhetsutveckling.

Förbundet har vidtagit åtgärder för att anpassa verksamheten till de nya dygnsviloreglerna, man har tagit fram ett nytt schema och nya arbets sätt samt kommer inrätta en täckstyrka med dagtidsbrandmän som ska anställas under 2024. Täckstyrkan kommer arbeta dagtid men ska även kunna täcka frånvaro i skift och behöver därför ha möjlighet att arbeta på samma schema som brandmän, främst under sommarperioden men även övriga tider under året.

Förbundet har ett vakthavande befäl i räddningsregion östra Svealand och som arbetar på ett gemensamt schema som styrs av Storstockholms brandförsvaret och utgår från räddningscentralen i Täby (RC Mitt). Det innebär att medarbetaren pendlar från Västerås till Täby under sina arbetspass som vakthavande befäl.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Förbundet anger att det finns behov av omställningstid för att inrätta ny täckstyrka och skapa rutiner och arbets sätt för denna, samt i övrigt anpassa verksamheten till de nya reglerna.

Vidare pekar förbundet på att det finns behov av flexibilitet för att möjliggöra kombinationstjänster hos operativ personal för att upprätthålla utbildnings- och övningsverksamheten av både heltids- och deltidspersonalen, upprätthålla förbundets övriga uppdrag och uppgifter utöver utryckningsverksamheten

Förbundet anger vidare att bemanningen under sommarsemesterperioden behöver säkerställas samt att kvalitetsnivån i verksamheten inklusive specialkompetenser behöver upprätthållas.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Räddningstjänsten Mälardalen söker dispens för att fram till 31 januari 2025 kunna förlägga tjänstgöring upp till 24 timmar under helg enligt schema, inklusive under sommarsemesterperioden (juni-augusti 2024) samt för övningar och utbildningar som inte ryms inom ordinarie verksamhet.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att

generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga enligt AB/Bilaga R. Förbundet har särskilt pekat på svårigheter att planera den lagstadgade sommarsemesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Räddningstjänsten Mälardalen ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetstidsnämnden, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under helg enligt schema samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte rymms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.